

UN CONSELL DE MINISTRES BELGA EL 1940 AL PERTÚS

VIGILAT PER VIRGILIO SÁNCHEZ VELO, QUE POSTERIORMENT FOU COMISSARI DE FIGUERES, EL GOVERN DE BÈLGICA CELEBRÀ LA SESSIÓ AL *NO MAN'S LAND* INTERDUANER

Paul-Henri Spaak (Schaerbeek, 1899 – Braine-l'Alleud, 1972) fou un polític belga, tres vegades primer ministre del seu país, president de la Comunitat Europea del Carbó i l'Acer i secretari general de l'OTAN. És considerat un dels pares fundadors de l'actual Unió Europea, juntament amb Konrad Adenauer, Jean Monnet, Robert Schuman i Alcide de Gasperi, a més de pioner de l'OTAN i del Mercat Comú.

JOAN FERRERÓS > TEXT

>> *Paul-Henri Spaak.*

L'estiu de 1940, moment de la invasió de Bèlgica per l'exèrcit nazi, Spaak, ministre d'afers estrangers, abandonà el seu país en companyia d'Hubert Pierlot, el primer ministre, i la família d'aquest darrer: muller i set fills, la criada i el cap de gabinet. La seva intenció era, com la d'altres polítics, intel·lectuals, etc., d'arribar a Londres, reducte democràtic en el combat contra Hitler, travessant França, Espanya i Portugal. Els belgues van arribar a Vichy, on acabava de constituir-se el govern francès controlat per Berlín, i, amb el temor de ser detinguts per la Gestapo, el 24 d'agost de 1940 van marxar; al vespre arriba-

ren a la frontera del Pertús. Al control, la policia de la França aliada de Hitler els demanà una declaració jurada de no anar a Londres mentre durés la guerra. Van discutir i van superar l'obstacle, però al control espanyol -ja era de nit-, els posaren un nou entrebanc: la família podia passar, perquè tenien el passaport visat a Vichy, però els dos ministres, contra el dret internacional, no: era el resultat de l'eficaç pressió que Alemanya exercia sobre el règim

Al control espanyol els van posar un nou entrebanc: la família podia passar, perquè tenien el passaport visat a Vichy, però no els dos ministres

de Franco. A la part espanyola els esperava Quérin, de l'ambaixada belga de Madrid, per mirar de resoldre-ho, però no se'n van sortir: Juan Luis Beigbeder, ministre d'afers estrangers de Franco, anglòfil i a punt de ser destituït del càrrec, els hauria deixat passar, però Serrano Suñer, germanòfil i a punt de substituir l'anterior, no hi va accedir. Es produí un estira-i-arronsa entre els belgues i la policia a la vista dels nens, famèlics i cansats, fins que el cap de la duana, indecís, els deixà arribar fins a una fonda de la Jonquera per menjar i

>> *El Pertús.*

dormir. Van passar dies i negociacions, però la mala voluntat espanyola no els permetia d'arribar més enllà: els alemanys acabaven de conquerir Bèlgica, Holanda, França..., el vent els venia de popa i la força de Berlín sobre Madrid era més poderosa que la de Londres. El cap de policia, avergonyit, els suplicà que tornessin a França perquè se la jugava; van negociar i acordar que es quedarien en terra de ningú entre les dues duanes, perquè tornar a França representava la detenció segura i probablement la mort. S'instal·laren al peu d'un monument a Franco que hi acabaven d'erigir, que de dia els feia ombra –era l'estiu–; de nit dormien a l'interior dels dos luxosos cotxes Packard que portaven. Bevien i es rentaven amb l'aigua d'una font, i menjaven de les provisions que Spaak havia previst de dur de la Jonquera. Entretant arribaren de Londres a Barcelona dos ministres més del govern belga foragitat pels nazis: Camille Gutt, d'Hisenda, i Albert de Vleeschouwer, de Colònies, per veure's amb Pierlot i Spaak; arribats a la Jonquera, amb la tolerància de les policies espanyola i francesa, es van reunir amb els seus col·legues en un despatx que hi havia en la *no man's land* per celebrar un consell de ministres. La constitució belga ho permetia si hi havia presents quatre ministres i

dos d'aquests eren el president del govern i el d'afers estrangers. A la sessió acordaren seguir endavant, mirar d'arribar a Londres i lluitar per fer front al nazisme. Mentre, el cònsol belga de Barcelona, Marc Jottard, va aconseguir que Eduardo Aunós, cònsol espanyol a la Bèlgica ocupada i que en aquell moment era al sud de França, facilités el visat a Spaak i Pierlot per entrar a Espanya.

Un policia lletraferit

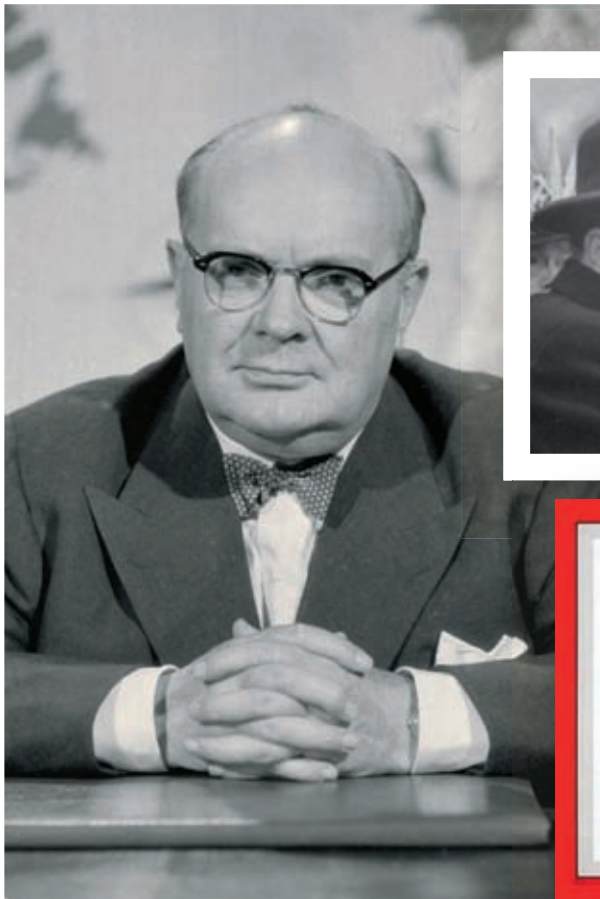
A Girona, el governador civil i tinent coronel Paulino Coll Messeguer, avisat de Madrid, va fer pujar precipitadament al cotxe Virgilio Sánchez Velo, policia de 28 anys, futur comissari de Figueres, lletraferit –guanyà un premi als Jocs Florals de Figueres de 1962

>> *Hubert Pierlot.*

S'instal·laren al peu d'un monument a Franco que hi acabaven d'erigir, que de dia els feia ombra –era l'estiu–; de nit dormien a l'interior dels dos luxosos cotxes Packard que portaven

amb el poema *Patria*-, i que sabia francès. Mentre anaven cap a la Jonquera, el governador li explicà que hauria de vigilar els nouvinguts. Arribats, Paulino Coll els rebé oficialment, i Virgilio Sánchez s'encarregà de la traducció: els van dir que eren considerats per Madrid una visita ingrata, que els seria permès arribar fins a Girona,

i que el policia intèrpret es convertiria en el seu vigilant. Havien passat tres dies a la terra de ningú, i a Girona els instal·laren a l'hotel dels Italians, avui desaparegut, del carrer Ciutadans. Durant els dies següents Sánchez Velo arribà a tenir amb els fugitius una relació cordial, però les seves ordres eren de no acceptar cap regal, ni tan sols un cigarret; jugava amb els nens, els acompanyava a passejar per la Devesa, els permetia rebre visites... i s'adonava que alguns dels que els venien a veure eren membres del servei d'intel·ligència anglès, però mirava cap a una altra banda. Spaak i Pierlot, comptant que tard o d'hora s'haurien d'escapar, van fer que la família sortís cap a Portugal, i els dos homes es van quedar sols. Passaren més dies, i el governador va ordenar a Virgilio Sánchez que els acompanyés cap a Barcelona. Marc Jottard, el cònsol belga, va encapçalat la comitiva en moto; el seguien els dos Packard i, en un tercer cotxe, tancaven la caravana Sánchez Velo i un altre

>> *Paul-Henri Spaak.*

policia; pel camí es van aturar a dinar, van arribar tard i Virgilio Sánchez fou severament recriminat per l'impacient comissari que els esperava.

Del Majestic a Portugal

A Barcelona van ser allotjats a l'Hotel Majestic, al passeig de Gràcia (ho recorda una placa que hi van posar el maig de 1998); Spaak i Pierlot anaven sovint als propers cines Fantasio i Pùbli per passar l'estona mentre seguien gestionant la represa del camí. Virgilio Sánchez Velo ja havia acabat la seva missió i va tornar a Girona a «donar la novetat» –en aquest cas, la «sense novetat»– al governador civil; els confinats

Sánchez Velo arribà a tenir amb els fugitius una relació cordial, però les seves ordres eren de no acceptar cap regal, ni tan sols un cigarret

van passar a ser vigilats per dos policies de Barcelona. Els belgues s'asabentaren de l'arribada a Espanya de Himmler, el cruel cap de les SS, i temien ser detinguts i enviats als camps de concentració nazis, la qual cosa precipità la seva fugida a Portugal. Després de sospesar diverses possibilitats, van decidir fer-ho en el doble fons d'una camioneta preparada pels consolsats de Bèlgica i Gran Bretanya. Amb els dies s'havien guanyat la confiança dels dos guàrdies, que els deixaven moltes estones sols, sobretot quan hi havia futbol, al qual els policies eren molt aficionats. Per això van aprofitar un dia que hi havia partit, el 18 d'octubre: van sortir a la tarda, ja que havien gratificat els guàrdies per tal que després del partit se'n anessin a sopar, de manera que ja no s'havien de veure fins a l'endemà. La camioneta, carregada amb pneumàtics vells, enfilà cap a Portugal conduïda per Hennig, un ciutadà belga fidel que es mantingué al volant durant vint-i-quatre hores seguides; l'endemà al matí, els vigilants en un primer moment van pensar que Spaak i Pierlot –catòlic– eren a missa; a la tarda van donar l'alarma, però el comissari acabava d'arribar als toros i no se'ls volia perdre: aquestes poques hores finals van resultar clau als dos polítics per no ser detinguts abans d'arribar a la frontera portuguesa. Allà Pierlot es retrobà amb la muller i els fills i, en un hidroavió, tots plegats van arribar fins a la Gran Bretanya, on proclamaren immediatament per la BBC la lleialtat al seu país... lliure, i la intenció de lluitar contra el nazisme.

Joan Ferrerós
és professor i escriptor.

Nota: Aquest relat és una síntesi de la informació que donen Jaime Arias i Juan Sariol a *Los vimos pasar* (1948), Paul-Henri Spaak a *Combates sin acabar* (1973) i Daniel Arasa a *Històries catalanes de la Segona Guerra Mundial*, capítol VII, «Virgilio, el policia que va vigilar Spaak» (1998). M'ha animat a fer-la l'hotelier Lluís Duran, memòria vivent i apassionada de molts fets relacionats amb la frontera durant la II Guerra Mundial.